

Avoimen tieteen osaajakoulutus käynnistyi

Fakta Julkaistu 23.09.2015 klo 12:45 Kirjoittaja Tommi Kutilainen ja Päivi Rauste

ATT-hankkeen avoimen tieteen osaajakoulutus käynnistyi 14.9.2015. Tieteiden talolla pidettyyn ensimmäiseen koulutustilaisuuteen saapui noin 100 opinhaluista ja verkon kautta tilaisuutta seurasi 66 ihmistä. Osaajakoulutuksen aamupäivän seminaarissa käsiteltiin avoimen tieteen perusasioita ja iltapäivällä avoimen tieteen eri puolia pohdittiin neljässä eri työpajassa.

Tilaisuuden avasi **Juha Haataja** opetus- ja kulttuuriministeriöstä. ”Tieteessä avoimuutta on aina haluttu edistää ja digitalisaatio tuo tähän uuden näkökulman”, Juha Haataja toteaa.

”Lähestymistapana koulutuksessa on, että etenemme keskustellen, yhdessä miettien.” Avoimen tieteen avulla pyritään edistämään kestäväää tutkimusta, käytettävyyttä, saatavuutta ja luottamusta tieteeseen.

Arja Kuula-Luumi esitteli Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston palveluita. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston aineistot ovat käytettävissä [Ailan](#), sähköisen aineistopalveluportaalin kautta. Yksi suosituimmista palveluista on verkossa jatkuvasti päivitettävä [Aineistonhallinnan käsikirja](#), jonka suosituin luku on tunnisteellisuus ja anonymisointi.

Tutkimusaineistojen arkistoinnissa oleellista ovat metatiedot ja jatkokäytettävyys. Tietoarkisto määrittelee avaamisen asteen (jatkokäytön oikeudet) neljään luokkaan. Tietoarkisto ei rajaa käyttöä tieteenaloittain mutta huolehtii, että avattava aineisto on kuvattu DDI-formaatilla.

Arja Kuula-Luumi Yhteiskuntatieteellisestä tietoaarkistosta.

”Avoimen julkaisun tulisi olla luonnollinen osa tutkimusprosessia”

Pekka Olsbo Jyväskylän yliopiston kirjastosta kävi läpi [avoimen julkaisun perusasioita](#). Pekka Olsbon mukaan kultainen tie (Gold OA) on tutkimusorganisaatioille kallis ratkaisu. Kultaisen tien mallissa kustantaja ei peri lehtien tilausmaksuja, vaan kirjoittaja maksaa kirjoittajamaksun artikkelin julkaisemisesta OA-lehdessä. Kirjoittajamaksu on tyypillisesti 500-4000 euroa artikkelilta.

”On vaikea monitoroida paljonko Suomessa menee rahaa kirjoittajamaksuihin. Mahdollinen ratkaisu voisi olla kansalliset sopimukset suomalaisen tutkimustulosten julkaisemisesta lehtien kanssa”, Pekka Olsbo pohtii.

Pekka Olsbo Jyväskylän yliopiston kirjastosta esitteli avoimen julkaisemisen perusasioita.

Vihreän tien avoin julkaiseminen eli rinnakkaistallennus on huomattavan edullinen ratkaisu ja se mahdollistaa keskitettyjen palveluiden rakentamisen. Vihreän tien mallissa artikkeli julkaistaan tilausmaksullisessa vertaisarvioidussa julkaisussa ja artikkeli julkaistaan avoimesti embargoajan jälkeen yliopiston omassa tai jossain tieteenalakohtaisessa julkaisuarkistossa.

”Julkaisuarkistolla on iso merkitys yliopiston verkkonäkyvyydelle. Julkaisuarkiston voisi keskittää kirjaston vastuulle, jolloin tutkijalta tarvitaan minimaalinen työpanos”, Pekka Olsbo kertoo. Olsbon mukaan tutkijoita on ollut vaikea motivoida rinnakkaistallentamiseen, mutta tilanne on muuttumassa. Avoimeen julkaisemiseen on tullut sitovampia linjauksia ja infra on kehittynyt.

Kansainvälisesti verrattuna [Suomi on heikko rinnakkaistallentamisessa](#). ”Avoimen julkaisun tulisi olla luonnollinen osa tutkimusprosessia”, Olsbo toteaa. ”Tarvitaan keskitettyä prosessia ja hallinnointia, jotka auttavat tutkijaa pysymään perässä. Ei ole tutkijan tehtävä pysyä jatkuvan muutoksen mukana.” Keskitetyn prosessin avulla voitaisiin yhdistää tutkimusjulkaisujen raportointi ja rinnakkaistallennus toisiinsa. Tilanteen parantamiseksi on käynnistetty Jyväskylän yliopiston ja Itä-Suomen yliopiston yhteishanke [Suomi rinnakkaistallentamisen mallimaaksi](#), joka saa rahoitusta OKM:lta.

Juha Haataja opetus- ja kulttuuriministeriöstä avasi ensimmäisen osaajakoulutustilaisuuden ja korosti osallistavaa ja keskustelevaa tapaa koulutuksessa.

Iltapäivän työpajat

Iltapäivän työpajoissa oli tavoitteena kartoittaa, minkälaista avoimen tieteen koulutusta osallistujien organisaatioissa on meneillään. Lisäksi selvitettiin minkälaiselle koulutukselle he kokevat olevan tarvetta. Osallistujat saivat valita itseään kiinnostavan työpajan neljästä eri vaihtoehdosta.

Ensimmäiseen Avoimen tieteen osaajakoulutustilaisuuteen saapui noin 100 osallistujaa. Verkon kautta tilaisuutta seurasi 66 ihmistä.

Kirjasto-työpajassa todettiin olevan suuria vaihteluita organisaatioiden ja jopa kampusten välillä. Koulutukseen kaivattiin konkretiaa, käytännöllisyyttä ja ajanmukaista käsitteistöä. Lisäksi pohdittiin, mikä on kirjastojen rooli tutkijoiden motivoimisessa avoimuuteen. Tutkijatyöpajassa toivottiin koulutusta mm. aineistohallinnan suunnitteluun, julkaisutavan valintaan sekä tekijänoikeuksiin. Tutkimushallinnon työpajassa laadittiin lyhyessä ajassa kattava koulutussuunnitelma sekä osaamiskartoitus. Tietohallinnon työpajassa pohdittiin mm. sitä, miten osaamisverkoston toiminta saataisiin toimivaksi organisaatioiden sisällä.

Työpajojen osallistujat pitivät tärkeänä osallistavia työmenetelmiä koulutuksissa sekä mahdollisuutta keskusteluun muiden organisaatioiden asiantuntijoiden kanssa.